

УДК 811.111:81'27

О. В. Антонов,
аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир)
darkalexus@mail.ru

ВІК ЯК КОМПОНЕНТ КОМУНІКАТИВНОГО СТИЛЮ ПЕРСОНАЖУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ДРАМИ)

У статті проаналізовано вплив вікового параметра на комунікативний стиль персонажів сучасної американської драми. Досліджено специфічні риси стилю комунікації персонажа залежно від його віку. Виокремлено та розглянуто особливості використання лінгвістичних засобів у процесі персонажної комунікації, залежність між віком персонажа і мовними та мовленнєвими засобами, що застосовуються.

Ключові слова: комунікативний стиль, вік, персонажне мовлення, лінгвістичні засоби, сучасна американська драма.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні студії приділяють надзвичайну увагу дослідженню використання лінгвістичних засобів у процесі комунікації [1: 15]. Незмінним залишається інтерес до створення типології факторів та чинників, які впливають на комунікативний стиль індивіда, надаючи йому специфічних неповторних рис, що є одним із найважливіших аспектів мовної самоідентифікації. Сюди відносимо соціальний статус, вік, гендерний параметр, ситуативний контекст, расову ідентичність та інші [2: 22, 73]. У свою чергу, вплив цих чинників на комунікативний стиль може мати постійний (формуючий) чи тимчасовий (контекстуально-емпліфікаційний) характер.

Ми використовуємо поняття комунікативного стилю в аналізі персонажного мовлення сучасної американської драми, оскільки саме за його допомогою автором передаються характеристики персонажів, їх інтенції бажання, створюється складна система взаємовідносин та вимальовується характер [3: 74].

Одним з основних факторів, які мають значний вплив на комунікативний стиль, є вік, що виступає опосередкованим регулятором мовлення під час процесу комунікації, оскільки він визначає формування комунікативного пакету, до складу якого входять лінгвістичні механізми, лексичні одиниці, тактики та стратегії, адекватні з точки зору комунікантів статусним характеристикам учасників спілкування та за певних контекстуально-ситуативних умов. Однак, у процесі комунікації даний пакет може переглядатися та корегуватися відповідно до потреб комунікації, завдань адресанта та реакції адресата.

У сучасних дослідженнях вік розглядається у декількох аспектах. По-перше, це хронологічний вік людського організму, що супроводжується відповідним рівнем фізіологічного та анатомічного розвитку, обчислюється за допомогою стандартної часової шкали та має свої внутрішні та зовнішні прояви; внаслідок невинного розвитку організм із часом старіє та помирає. По-друге, віковий параметр розглядається як певна міра духовного та соціо-ментального розвитку, що, у свою чергу, є результатом фізичного та психологічного розвитку, накопичення, аналізу та засвоєння життєвого досвіду. Соціальний аспект передбачає готовність індивіда до входження, взаємодії та інтеграції у соціальному оточенні з подальшою інтеракцією з іншими учасниками соціальних відносин, визнання та прийняття його / її до певної соціальної групи чи системи груп [4].

Наше дослідження має на меті виявити, яким чином вік індивіда впливає на його комунікативний стиль, якими є вікові особливості використання лінгвістичних механізмів комунікації та яким чином вони впливають на інтеракцію та процес обміну, кодування-декодування інформації персонажами сучасного драматичного твору.

Виклад основного матеріалу. Умовно за віковими характеристиками виділяють такі вікові групи, як *infancy* (молодший дитячий вік, також характеризується як період "грудного вигодовування", однак це сильно звужує вікові рамки), *childhood* (дитячий вік), *adolescence* (період дорослішання), *juvenility early* (ранній юнацький вік), *adulthood* (зрілий юнацький вік), *middle age* (середній вік), *old age* (старість). Дана класифікація характеризує як біологічний вік індивіда, так і його / її ментальний розвиток [5: 132].

Аналіз персонажного мовлення свідчить про те, що у діаді підліток – доросла людина комунікативний стиль підлітків набуває ігрової форми. Наприклад:

LOTTIE: *Guess who I am. (Tapping and singing.) YANG YANG YANG YANG. YANG YANG YANG.*

WILLY: *You're my daughter, is who.*

JES: *Though a man can never tell for sure.*

LOTTIE: *No. Not your daughter.*

JES: *A woman can tell a man anything.*

LOTTIE: *Shirley Temple. Get it?*

JES: *Shirley Temple Black.*

LOTTIE: *Shirley Temple in The Blue Bird of Happiness.*

WILLY: *Shirley-going-to-get-her-butt-beat-for-dancing-on-the-table – when-I-told-her-to-get-off-Temple* (LOTTIE gets off the table) [6: 11].

Лотті – чотирнадцятирічна дівчина-підліток, комунікативний стиль якої у процесі комунікації із дорослими набуває ігрових рис. Так, вона грає зі своїми батьком та дядьком у гру "здогадайся, хто я" (*Guess who I am*), використовує невербальні засоби, стукаючи по столу та приспівуючи, намагаючись звернути на себе увагу (*YANG YANG YANG*). Дорослі використовують схожий комунікативний стиль та приймають правила гри, запропоновані дівчиною (*You're my daughter, is who*). Невербальна поведінка Лотті будується на імітації її улюбленого книжкового персонажа (*Shirley Temple*), вербальна складова включає еліптичне питальне речення (*Get it?*), що контролює перебіг інтеракції. У відповідь на коментар дядька (*Shirley Temple Black*), що вказує на расову приналежність дівчинки, вона вдається до уточнення інформації, не реагуючи на зауваження дядька (*Shirley Temple in The Blue Bird of Happiness*). Оскільки Лотті сидить на столі, батько вдається до непрямой погрози (*Shirley-going-to-get-her-butt-beat-for-dancing-on-the-table – when-I-told-her-to-get-off-Temple*), де він застосовує словоскладання для підсилення комунікативного ефекту та, водночас, наслідує грайливий комунікативний стиль Лотті з метою вплинути на її поведінку та змусити виконати певні дії, зміст яких закладено у його висловлюванні, викликаючи очікувану реакцію адресата та має кращий, аніж прямий наказ, результат (*LOTTIE gets off the table*).

У підлітковому віці значних змін зазнає комунікативна модель спілкування з батьками. Поважно-беззаперечне сприйняття інформації, наказів та прохань замінюється критично-оцінним, партнерським, агресивним неприйняттям чи продовженням розвитку ігрового комунікативного стилю, що зазнає певних модифікацій. Замість ввічливих лексичних одиниць, досить часто починають вживатися зневажливі чи нейтральні (наприклад: *old man, old lady, ancestry, old bag* та інші), іронічно-саркастичні синтаксичні та граматичні конструкції. Превалюють ексклемативи та підвищення інтонації при неприйнятті комунікативної позиції адресата, мають місце ненормативна лексика чи її похідні, частим є спілкування у грайливому тоні, використання гумористичних порівнянь, наспівування, екстралінгвальних дій, що покликані підсилити комунікативний ефект та привернути увагу до адресанта (плескання в долоні, жвава жестикуляція, танці тощо) [7-9].

Аналіз персонажного мовлення показує, що молоді люди 19-29 років мають суттєві особливості комунікативного стилю, які проявляються у процесі спілкування з представниками інших вікових груп (старших чи молодших за себе). Наприклад:

Taylor: *Dr. LeVay... So nice to meet you... I'm...*

Dad: *I'm sorry... going on like that.* [To Flip, assuming Taylor is his guest] *Flip, you weren't going to introduce us?*

Kent: *No. Dad, this is Taylor. Taylor Bradley Scott. Beautiful, isn't she...?*

Taylor [to Kent]: *You didn't tell them about me?*

Dad: *Oh.* (Momentarily confused, as he's assumed Taylor's with Flip) *...Ok.* [Assessing her] *Nice.* [To Kent] *Well done. Ms. Bradley Scott...*

[Dad has recovered]

Beautiful doesn't do this exceptional creature justice. It's an honor my dear.

Kent: *Dad... I mentioned Taylor... my fiancée... Her father was-*

[Dad kisses her hand and bows with a flourish. Kent and Flip exchange a knowing look: he's always had a way with the ladies.]

Dad: *Of course... James Bradley Scott... yes, of course... Well, again, so nice to meet you...*

Taylor: *Dr. LeVay.*

Dad: *Too formal.*

[Beat]

"Dad" would be weird, huh? How about you call me Joseph?

Taylor: *OK, doctor.*

[Beat]

Sir... uh, Joseph. [10: 5-6]

Як бачимо з прикладу, Тейлор, 27-річна дівчина, розмовляє з доктором Джозефом ЛаВей, який є старшим від неї на 31 рік. На початку комунікації Тейлор дещо ніяковіє, про що свідчать неповні репліки (*So nice to meet you... I'm...*), а звертання до чоловіка є формальним та сповненим поваги (*Dr. LeVay... So nice to meet you...*). Доктор, у свою чергу, вибачається за своє вторгнення (*I'm sorry... going on like that*), приймає дівчину за гостя свого молодшого сина і пропонує йому представити її (*Flip, you weren't going to introduce us?*). До розмови підключається Кент та повідомляє, що Тейлор – його наречена (*No. Dad, this is Taylor. Taylor Bradley Scott*), щоб зменшити напругу та розрядити обстановку, батько звертає увагу на її красу (*Beautiful, isn't she...?*). Репліку можна сприйняти двояко: по-перше, вона виступає компліментом дівчині, по-друге, Кент ніби питає схвалення у батька стосовно його вибору нареченої. Тейлор, у свою чергу, використовує стилістичний прийом, задаючи Кенту питання з прямим порядком слів (*You didn't tell them about me?*), яким вона підкреслює свою впевненість у тому, що її наречений не розказував

нікому з членів своєї сім'ї про неї. Після чого, батько швидко оговтується від емоційних наслідків комунікативної помилки та відкрито оцінює гостю (...*Ok. [Assessing her] Nice. [To Kent] Well done. Ms. Bradley Scott...*). Невербальна складова комунікативного стилю батька має на меті показати його галантність (*Dad kisses her hand and bows with a flourish.*) – дана екскралінгвальна комунікативна стратегія спрямована на зняття напруження та комунікативних бар'єрів між представниками різних вікових груп. Крім того, доктор ЛаВей вживає звертання "Ms", яке не несе у собі ідентифікаторів сімейного стану та вікового параметра комунікативного партнера жіночої статі. Далі він згадує батька дівчини – відомого письменника Джеймса Бредлі-Скотта, одночасно оцінюючи соціальний статус дівчини відповідно до її відомого прізвища (*Of course... James Bradley Scott... yes, of course...*). Містер ЛаВей продовжує поглиблювати та розвивати позитивний комунікативний ефект, напряду вітаючи дівчину (*Well, again, so nice to meet you...*). Після переоцінки ситуації відповідно до нових відомостей про гостю, сприйняття та асиміляції нових параметрів співбесідниці, він знову починає вибудовувати комунікативну взаємодію. Тейлор, все ще перебуваючи під дією вікових комунікативних обмежень, продовжує формально звертатися до персонажа-чоловіка (*Dr. LeVay*), на що містер ЛаВей зазначає, що це занадто формально (*Too formal*) і пропонує компроміс ("*Dad*" would be weird, huh?) називати його батьком, натякаючи на той факт, що вона наречена його сина; однак, він самостійно відкидає даний варіант, оскільки це може звучати дещо дивно. Одразу він пропонує інший (*How about you call me Joseph?*) – називати його по імені. Дівчина погоджується, однак лише з третього разу їй вдається змінити свою комунікативну позицію (*OK, doctor. Sir... uh, Joseph*). Для Тейлор важко перебудувати комунікативну модель спілкування з доктором ЛаВей, оскільки у неї вже склалися певні комунікативні стереотипи на основі його вікового параметра, які змушують її звертатися до нього "Sir", "Doctor", "Mister". При цьому, дівчина вважає природним звертатися до однолітків, називаючи їх по імені.

Висновки. Таким чином, вік є одним із параметрів, якій впливає на комунікативний стиль персонажа, що підтверджує аналіз персонажного мовлення сучасної американської драми. У той же час, вплив віку комбінується із іншими соціально-статусними характеристиками комуніканта. Саме тому подальша перспектива розвідки полягає у дослідженні особливостей впливу вікового параметра на комунікативний стиль персонажів сучасної американської драми за умови врахування інших характеристик комуніканта, а саме його приналежності до певної соціальної верстви, статі, рівня освіти та походження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2009. – 409 с.
2. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М. : Институт языкознания РАН, 1992. – 330 с.
3. Левицкий А. Э. Концептуальные особенности персонажной речи в конфликтногенном межгендерном дискурсе (на материале современной американской художественной прозы) / А. Э. Левицкий // Языки и транснациональные проблемы : [мат-лы I междунар. науч. конф.]. – М. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2004. – Т. 2. – С. 73–80.
4. Ларина Т. В. Английский стиль фатической коммуникации / Т. В. Ларина // Жанры речи : [сб. научн. ст.] / [под ред. В. В. Деметьева]. – Саратов : Изд-во ГосУНЦ "Колледж", 2005. – Вып. 4. Жанр и концепт. – С. 53–263.
5. Ананко Т. Р. Комунікативні стратегії і тактики у корпоративному дискурсі / Т. Р. Ананко // Зб. наук. пр. Ізмаїльського ін-ту водного транспорту. – Ізмаїл, 2006. – С. 130–137.
6. Taylor R. Ties that bind : [a play] / Regina Taylor. – Woodstock : Dramatic Publishing. – 70 p.
7. Исере О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Исере. – М. : УРСС, 2002. – 284 с.
8. Косенко Ю. В. Основні теорії мовної комунікації / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський держ. ун., 2011. – 187 с.
9. Формановская Н. И. Речевое общение : коммуникативно-прагматический поход / Н. И. Формановская. – М. : Рус. яз., 2002. – 216 с.
10. Diamond L. R. Stick Fly : [a play] / Lydia R. Diamond. – Evanston : Northwestern university press, 2008. – 145 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Karasik V. I. Yazykovye klyuchi [Language Keys] / V. I. Karasik. – M. : Gnozis, 2009. – 409 s.
2. Karasik V. I. Yazyk sotsialnogo statusa [Language of Social Status] / V. I. Karasik. – M. : Institut yazykoznaniya RAN, 1992. – 330 s
3. Levitskiy A. E. Kontseptualnye osobennosti personazhnoy rechi v konfliktogenom mezhgendernom diskurse (na materiale sovremennoy amerikanskoj khudozhestvennoy prozy) [Conceptual Peculiarities of Character's Speech in the Conflict Cross-Gender Discourse] / A. E. Levitskiy // Yazyki i transnatsionalnye problemy [Languages and Transnational Issues] : [mat-ly I mezhdunar. nauch. konf.]. – M. – Tambov : Izd-vo TGU im. G. R. Derzhavina, 2004. – T. 2. – S. 73–80.
4. Larina T. V. Angliyskiy stil fatcheskoj kommunikatsii [English Style of Phatic Communication] / T. V. Larina // Zhanry rechi [Speech Genres] : [sb. nauchn. st.] / [pod red. V. V. Dementeva]. – Saratov : Izd-vo GosUNTs "Koledzh", 2005. – Vyp. 4. Zhanr i kontsept. – S. 253–263.
5. Ananko T. R. Komunikatyvni strategiyi i taktiky u korporativnomu dyskursi [Communicative Strategies and Tactics in the Corporative Discourse] / T. R. Ananko // Zb. nauk. pr. Izmayil'skogo In-tu vodnogo transportu [Collection of Scientific Works of Izmayil Water Transport Institute]. – Izmayil, 2006. – S. 130–137.
6. Taylor R. Ties that bind : [a play] / Regina Taylor. – Woodstock : Dramatic Publishing. – 70 p.

7. Iser O. S. Kommunikativnye strategii i taktiki russkoy rechi [Communicative Strategies and Tactics of Russian Speech] / O. S. Iser. – М. : URSS, 2002. – 284 s.
8. Kosenko Yu. V. Osnovni teoriiy movnoyi komunikatsiyi [Leading Theories of Language Communication] / Yu. V. Kosenko. – Sumy : Sumskiy derzh. un., 2011. – 187 s.
9. Formanovskaya N. I. Rechevoe obshchenie : kommunikativno-pragmaticheskiy podkhod [Speech Communication : Communicative-Pragmatic Approach] / N. I. Formanovskaya. – М. : Rus. yaz., 2002. – 216 s.
10. Diamond L. R. Stick Fly : [a play] / Lydia R. Diamond. – Evanston : Northwestern university press 2008. – 145 p.

Матеріал надійшов до редакції 25.06. 2014 р.

***Антонов А. В. Возраст как компонент коммуникативного стиля персонажа
(на материале современной американской драмы).***

В статье анализируется влияние возрастного параметра на коммуникативный стиль персонажей современной американской драмы. Исследуются специфические черты стиля коммуникации персонажа в зависимости от его возраста. Выделяются и рассматриваются особенности использования лингвистических средств в процессе персонажной коммуникации, зависимость между возрастом персонажа и языковыми и речевыми средствами, которые применяются.

Ключевые слова: коммуникативный стиль, возрастной параметр, персонажная речь, современная драма.

***Antonov A. V. Age as a Component of the Personage's Communicative Style
(on the Material of the Modern American Drama).***

Age is viewed in the research as a speaker's status characteristics that influences on his / her communicative style in the interaction process. The article analyzes the impact of age parameter on the personages' communicative style in the modern American drama. The research employs communicative, component and contextual analyses aiming at singling out specific linguistic means used by the speakers that reflect their belonging to a certain age-group. The specific features of personages' communication depending on their age group are taken into account. Linguistic means and mechanisms that realize personages' strategies are highlighted. The age groups that employ different communicative strategies are singled out. Peculiarities of the personages' speech are analyzed. At the same time, the influence of age combined with other communicant's social-status characteristics is highlighted. As a result, the age parameter is defined as one of the most important structural components of the communicative style of the personages' speech of the modern American drama, which is often used to create a dramatic effect, which impacts the process of the personage' character development.

Keywords: communicative style, age parameter, characters' speech, modern drama.